

De maretak is een rotzak, maar zeer geliefd tijdens kerst

De maretak is gek op Limburg, maar waarom eigenlijk? De eigenaardige plant teert op de sapstromen van bomen en het is Jos Gorissen gelukt om de code te kraken. Met kerst voor de deur verkoopt hij momenteel massaal maretakken.

DOOR **ROBIN VAN DER KLOOR** FOTO **ROB OOSTWEGEL**

B

Blijf daar maar liever van af, zegt Jos Gorissen vriendelijk doch dringend. Hij heeft zojuist zijn stokoude trekker geparkeerd in het midden van zijn boomgaard in 't Rooth, net buiten Maastricht, en wijst naar een heel klein groen blaadje dat ligt op de tak van een appelboom. Een niemendalletje, een stukje onkruid dat daar niet hoort. Zou je denken. Maar dat futiele blaadje is voor Gorissen het groene goud in spé. Jos Gorissen is maretakweker en dat blaadje moet de komende jaren uitgroeien tot een volwassen maretak, die hij voor zo'n 50 euro kan verkopen. Want veel mensen associëren die bollige struik met de kenmerkende witte bessen met Kerstmis en zijn bereid daar flink voor te betalen. „We zijn los”, zegt hij tevreden. Sinds een week of twee oogst hij de struiken op de licht glooiende akkers van het plateau van Margraten, op zijn oude trekker. Dagelijks verkoopt Gorissen honderden maretak-

ken. Vooral online, maar ook aan huis vanuit zijn prachtige driehonderd jaar oude boerderij. Hier lopen 's nachts de wilde zwijnen door het veld en komt de oehoe postvatten op de lantaarnpaal. „Mensen komen soms vanuit Rotterdam naar hier gereden om een maretak te kopen.” Hij is nu zo'n tien jaar maretakweker en -verkoper. Daarvoor runde hij een boomgaard van 4 hectare die al meer dan honderd jaar in de familie zit. Limburg is dé maretakhotspot van Nederland. Af en toe nestelt zich ook nog wel een verdwaalde maretak elders in het land, maar Zuid-Limburg is het enige gebied waar de parasitaire soort aaneengeschakeld voorkomt. Onze provincie vormt de noordgrens – ongeveer op de lijn Elsloo, Geleen – van een groot aaneengeschakeld gebied dat tot diep in Zuid-Europa loopt.

Plaag

Waarom hier wel en elders niet in het land? Dat komt vooral door onze kalkrijke ondergrond, weet Gorissen. Tot 2017 was de maretak in Nederland wettelijk beschermd, maar nu er zo veel zijn is dat niet meer nodig: op sommige plekken lijkt haast sprake van een plaag. De meeste groeien hoog in de boom, waardoor je er niet zomaar bij kunt. „Zo'n veertig jaar geleden ontdekten mijn vader en ik een vreemd plantje op een van onze appelbomen. We haalden bomenkweker Pie Frijns uit Groot Welsden erbij en hij wist ons te vertellen wat het was.”

De maretak is eigenlijk een rotzak, een halfparasiet die louter kan leven ten koste van zijn gastheer. Tegelijkertijd heeft ie ook economische waarde, zag Gorissen. Want terwijl de appelsector in tijden van globalisering steeds weerbarstiger is geworden, merkte Gorissen dat de markt voor de maretak steeds interessanter werd. „Voor een kilo appels krijg ik 50 cent, voor een maretak kan ik 50 euro vragen. Snap jij het

nog? Maar ik moet de consument niet proberen te begrijpen, ik moet leveren wat hij vraagt.” Inmiddels teelt hij alleen nog appels voor appelstroop en appelmoes, en verdient hij vooral zijn geld met de maretak, maar vooral als zzp'er voor de Limburgse wijnboeren. Samen met boomkweker Pie Frijns wisten vader en zoon Gorissen de code te kraken om de maretak te kunnen reproduceren. „Frijns heeft

zorgvuldig jarenlang alles geregistreerd, zodat we konden zien hoe het groeide en wat wel werkte en vooral wat niet.” De formule wil hij niet verklappen. „Dat is nog oud zeer van mijn tijd als appelteler. Toen hebben we massaal onze kennis gedeeld met boeren over de hele wereld en nu halen we de appels uit die gebieden. Dat laat ik niet nog eens gebeuren.” De natuur biedt in elk geval belangrijke hulp, vooral van vogels zoals lijsters. „Die eten de besjes en poepen die weer uit. De zaadjes die zij achterlaten boren zich een weg de boom in en zuigen de sapstromen van de boom op, waardoor de plant kan groeien. De boom gaat niet direct dood, maar raakt wel verzwakt. Een plant gaat gemiddeld veertien jaar mee, dan gaan de takjes hangen en is het over.”

Mannetjes en vrouwtjes

De vrouwtjes hebben de bessen, de mannetjes leveren het stuifmeel, cruciaal voor de bestuiving. Gorissen: „Vrijwel iedereen wil de vrouwtjes kopen, vanwege de bessen. De mannetjes hebben die niet en bovendien zijn die wat geelachtig van kleur, wat ook niet echt helpt. Dus een mannetje verkoop ik voor 10 euro. Maar ik zeg altijd maar zo: iedereen wil de vrouwtjes, maar zonder de mannetjes wordt het niets. Gelukkig zijn er ook mensen die juist wel een mannetjesplant willen. Die vinden dat gelige wel wat hebben.” „De maretak is wel kieskeurig wat betreft de fruitbomen. In peren- en kersenbomen zul je hem niet snel zien groeien. Waarom niet? Geen idee”, zegt Gorissen. Zijn

nieuwste project staat in een hoek van het erf, in een aantal plantenbakken. Daar groeien geen witte, maar rode besjes. Deze maretaksoort groeit op olijfbomen. „Toen een kennis door Zuid-Europa reisde, zag zij de maretak met rode bessen. Dus toen heb ik meteen Frijns er weer bij gehaald.” Van de universiteit van Bochum in Duitsland mocht hij een stekje meemen uit een kas. „Daar ben ik al vijf jaar mee bezig, vorige winter had ik voor het eerst succes”, zegt Gorissen trots. „Maar het is fragiel en ze doen het niet allemaal even goed.”

Maar waarom is de maretak eigenlijk zo populair? „De misletoe! Een zoen onder de misletoe!” Die traditie komt waarschijnlijk bij de Germanen en Kelten vandaan. Deze heilige plant speelde een belangrijke rol bij hun magische vruchtbaarheidsrituelen.

Onze planeet

De afgesneden plant mocht de grond niet raken en werd in witte doeken opgevangen en fungeerde als bescherming tegen ziekten en onheil. Natuurlijk moesten er dan ook dieren worden geofferd en die waren bestemd voor Freya, de godin van de vruchtbaarheid. In het Duits betekent mare heks, nachtmerrie, nachtelijke kwelgeest of spook. Dus het is aannemelijk dat de plant werd gebruikt om het kwade te verjagen. In de Noordse mythologie wordt Baldr door zijn blinde broer Hodr gedood met een pijl met de punt van een maretak. De plant is volgens de overlevering de achilleshiel van Baldr:

“**Voor een kilo appels krijg ik 50 cent, voor een maretak kan ik 50 euro vragen. Snap jij het nog? Maar ik moet de consument niet proberen te begrijpen, ik moet leveren wat hij vraagt.**

Jos Gorissen

In de strips van Asterix en Obelix gebruikt de druïde Panoramix maretak als onderdeel van zijn geheime toverdrank voor onoverwinnelijkheid. De maretak groeide daar aan de eik. „Dat heb ik ook geprobeerd, maar het is nog niet gelukt”, verzucht Gorissen. De botanische naam *Viscum album* verwijst naar het plakkerige van het bessen-vocht. Viscositeit betekent stroperigheid. Daardoor staat maretak ook bekend als vogellijm. Gorissen geniet en profiteert volop van deze eigenaardige plant met al zijn mythes, maar zegt er tenslotte ook nog dit over: „De maretak doet eigenlijk wat wij met onze planeet doen. Wij mensen zuigen de aarde helemaal leeg, net als de maretak doet bij bomen. Hij tiert akelig goed hier, zoals wij dat ook doen met onze welvaart. Wij gebruiken de planeet voor onze behoeften, maar we kennen geen zelfbeheersing. Maar uiteindelijk is de maretak niet goed voor de boom, zoals wij niet goed zorgen voor onze planeet. En we hebben er maar één.”

REAGEREN?

robin.vanderkloor@delimburger.nl